

Erasmus
School of
Law

Erasmus University Rotterdam

The Erasmus University logo, featuring the word "Erasmus" in a white, elegant, cursive script font.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Inleiding

- Jubileum Boek 8 BW 25 jaar in werking!

- 1 april 1991 – 1 april 2016

- Schadee was tijd ver vooruit:

- Duitsland – Transportrechtsreformgesetz (TRG) 1998 (boek 4 HGB)

- Frankrijk – Code de Transports 2010

- Duitsland – 3. Seerechtsänderungsgesetz 2013 (boek 5 HGB)

- Spanje – Shipping Act 2014

- België (loopt nog)

- Initiatief redactie Tijdschrift Vervoer & Recht (TVR): Evaluatie Boek 8 BW in reeks artikelen.

- Vandaag: stilstaan bij de petten van de expediteur en de wettelijke regeling in boek 8 BW!

De petten van de expediteur en Boek 8

- Wettelijke regeling

- Boek 8 BW

- “Overeenkomst tot het doen vervoeren” (Boek 8, Titel 2, Afd. 3)
- Overige werkzaamheden “expediteur in ruime zin” vallen onder:
 - andere benoemde overeenkomsten bijv. bewaarneming (Boek 7, Titel 9)
 - algemene titel volmacht (Boek 3, Titel 3)
 - algemene titel opdracht (Boek 7, Titel 7)
 - afdeling over lastgeving (Boek 7, Titel 3, Afdeling 3) *niet* wettelijk van overeenkomstige toepassing op overeenkomst van doen vervoeren. Zie art. 7:424 (2).
- N.B. Summiere wettelijke regeling van de expeditie-overeenkomst laat belangrijke vragen onbeantwoord en biedt veel ruimte aan eenzijdig vastgestelde Fenex-voorwaarden 2004.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Wettelijke regeling

- Wat de wet wél regelt:

- Boek 8 kent expeditie-overeenkomst niet, maar wél overeenkomst van “doen vervoeren”. (= expeditie in enge zin)
 - Art. 8:60: Partijen: “expediteur” en “opdrachtgever”,
 - Hoofdverbintenis expediteur jegens opdrachtgever met vervoerder sluiten van een of meer vervoerovereenkomsten, dan wel t.b.v. haar maken van beding in een of meer zodanige vervoerovereenkomsten.
 - Overgang van rechtswege op opdrachtgever van rechten en bevoegdheden expediteur jegens vervoerder. (art. 8:63 (2)) Expeditie-verklaring.
 - N.B. Ontleend aan art. 5 Unidroit-ontwerp verdrag 1966. Duits recht heeft nog steeds cessie nodig.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Wettelijke regeling

- Wat de wet *wél* regelt:

- Aansprakelijkheid expediteur:

- die het vervoer zelf uitvoert. (“Selbsteintritt”) (art. 8:61) of
- die zijn mededelingsplichten schendt (art. 8:62 (2), 8:63 (3))
- dwingend recht, art. 8:61 (2), 8:62(3), 8:63 (4)
- rechtsgevolg: expediteur aansprakelijk als ware hij vervoerder. (= fictie).
- HR 25.1.2008, S&S 2008, 45 GMS/Peterson: Expediteur krijgt niet hoedanigheid van contractueel vervoerder. Het betreft hier een rechtsgevolg dat de wet aan de expeditie-overeenkomst verbindt.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Wettelijke regeling

- Wat de wet wél regelt:

- (strikte) aansprakelijkheid opdrachtgever:

- als lading niet tijdig laad-gereed is (art. 8:64)
- schending mededelingsplicht (art. 8:66)
- ontbreken documenten (art. 8:67)

- Overige bepalingen:

- opzegging (art. 8:65 en 8:68)
- retentierecht expediteur (art. 8:69)
- derdenwerking expeditie-overeenkomst (art. 8:70-8:73)
- korte verjaring na negen maanden (8:1740 en 8:1741)

De petten van de expediteur en Boek 8

- Expeditie in ruime zin

- Wat wet *niet* regelt: overige expediteurswerkzaamheden gerelateerd aan:

- het vervoer,
- de opslag van de lading voor, tijdens en/of na het transport,
- het verstrekken en vergaren van informatie en het onderhouden van contacten met de vervoerder en andere uitvoerende partijen,
- de begeleidende documenten bij de lading,
- het inklaren van de lading en het nakomen van andere wettelijke voorschriften,
- het innen van de koopprijs bij wege van rembours,
- het laten verzekeren van de lading.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Expeditie in ruime zin

- Wat wet *niet* regelt: Toelichting Schadee:

- “De overige werkzaamheden van de expediteur immers zijn ... zó gevarieerd, dat zij niet onder enige gemeenschappelijke regeling zijn te vangen. Zou men voor deze werkzaamheden regelen van dwingend recht scheppen, dan zullen deze allicht een remmende werking op de ontwikkeling van het expeditiebedrijf uitoefenen; zou het ontwerp zich tot regelend recht beperken, dan is te verwachten, dat het door deze ontwikkeling spoedig tot dood recht zou worden. Bovendien staan de “prestations accessoires” veelal in zó los verband met het vervoer van de betrokken goederen, dat een algemene regeling hen alle omvattend niet in het onderhavige ontwerp, dat immers slechts bepalingen betreffende vervoer en verkeersmiddelen beoogt te geven, thuis hoort.”

De petten van de expediteur en Boek 8

- Expediteur in ruime zin

- Wat wet *niet* regelt: kritiek

- N.B. 1: een omvattende en uitputtende regeling is misschien niet nodig. Wél is zinvol indien wet uitdrukkelijk opsomt welke bepalingen van overeenkomstige toepassing zijn. Voorbeeld § 461 (1) HGB.
- N.B. 2: ten onrechte onthield wetgever zich van definiëren van expeditie-overeenkomst in ruime zin en van hoofd- en nevenverbintenissen daaronder. De rechtspraak zou er zeer mee gediend zijn indien wet duidelijk maakt hoe diverse door expediteur verleende diensten en door hem aangenomen hoeda-nigheden (zijn “petten”) zich tot elkaar verhouden.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Expediteur in ruime zin

- Duits recht als voorbeeld

- Definitie Speditionsvertrag (expeditie-overeenkomst) in § 453 (1) HGB:
 - (1) Durch den Speditionsvertrag wird der Spediteur verpflichtet, die Versendung des Gutes zu besorgen.“ (*Onder de Expeditie-overeenkomst is de expediteur verplicht om de verzending van de goederen te verzorgen.*)
- Omschrijving sleutelbegrip “Versendung” in § 454 (1) HGB:
 - (1) *De plicht om de verzending te verzorgen omvat de organisatie van het vervoer, meer in het bijzonder 1. het bepalen van de vervoersmiddelen en de route van het transport, 2. de keuze van de uitvoerende ondernemingen, het afsluiten van de voor de verzending noodzakelijke vervoer-, opslag en expeditie-overeenkomsten, alsmede het verstrekken van inlichtingen en aanwijzingen aan de uitvoerende ondernemingen en 3. het veiligstellen van schadevergoedingsvorderingen van de opdrachtgever.*
 - Stelling: dit is ook naar huidig Nederlands recht een accurate aanduiding van de hoofdverbintenissen van de expediteur in ruime zin.
 - N.B. Uitbreiding mededelingsplichten.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Expediteur in ruime zin

- Duits recht als voorbeeld

- Omschrijving sleutelbegrip “Versendung” in § 454 (1) HGB:

- Nevenverbintenissen in § 454 (2) HGB: *Tot de plichten van de expediteur behoort voorts het verrichten van overige overeengekomen prestaties zoals de verzekering of de verpakking van de goederen, hun markering alsmede de douane-inklaring. De expediteur is echter alleen verplicht tot het sluiten van de voor het leveren van deze prestaties benodigde overeenkomsten, indien zulks uit de overeenkomst volgt.*

De petten van de expediteur en Boek 8

- Rechtspositie expediteur

- Bewijslastverdeling

- Art. 11 (1) en (2) Fenex-voorwaarden:

- “alle handelingen en werkzaamheden geschieden voor rekening en risico van de opdrachtgever”;
 - “de expediteur ... niet aansprakelijk (is) voor enige schade, tenzij de opdrachtgever bewijst dat de schade is ontstaan door schuld of nalatigheid van de expediteur of diens ondergeschikten.”

De petten van de expediteur en Boek 8

- Rechtspositie expediteur

- Bewijslastverdeling

- Hoe moet opdrachtgever dit bewijs gaan leveren?

- Expediteur ter verantwoording ex art. 7:403 (1) roepen?

- Voorlopig getuigenverhoor of deskundigenbericht. Arbitraal beding art. 23 Fenex-voorwaarden? art. 1002 (3) Rv.

- Art. 11 (3) Fenex-voorwaarden: limieten van 4 SDR per kg, 4000 SDR per zending en SDR 10.000 per gebeurtenis en reeks van gebeurtenissen.

- Rust op expediteur in ruime zin een resultaats- of een inspanningsverbintenis?

De petten van de expediteur en Boek 8

- Rechtspositie expediteur

- De petten van de expediteur

- 1) wederpartij van de opdrachtgever onder de expeditie-overeenkomst, die zijn specifieke logistieke kennis en ervaring en zijn contacten in de transportsector inzet voor klant om als diens “architect” of “regisseur” van het transport een zo optimaal mogelijke vervoersoplossing te ontwerpen.
- 2) onmiddellijk vertegenwoordiger die in naam van opdrachtgever (principaal) overeenkomsten sluit en rechts-handelingen verricht.
- 3) lasthebber en middellijk vertegenwoordiger die ten behoeve van opdrachtgever overeenkomsten sluit en rechts-handelingen verricht.
- 4) lasthebber die een of meer deeltaken van expeditie-overeenkomst zelf uitvoert (“Selbsteintritt”). (art. 7:416 en 8:61)
- 5) wederpartij van de opdrachtgever bij de uitvoering van deeltaken onder expeditie-overeenkomst.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Rechtspositie expediteur

- De petten van de expediteur

- N.B. Een expediteur kan heel wel onder een enkele expeditie-overeenkomst meerdere van deze petten tegelijk op hebben in relatie tot verschillende deel-taken.
- N.B. Hoe verhouden deze rollen zich tot elkaar?
- N.B. Kunnen zij op elkaar gaan inwerken?
 - Bijv. fiduciaire plichten als gevolmachtigde, lasthebber en (on)middellijk vertegenwoordiger,
 - zorgplichten als goede opdrachtnemer, bewaarder, vervoerder anderzijds en
 - eigen belang als wederpartij?

De petten van de expediteur en Boek 8

- Rechtspositie expediteur

- Tegengestelde belangen (conflicts of interest)

- “Selbsteintritt” lasthebber en gevolmachtigde hangt ervan af of “de inhoud van de rechtshandeling zo nauwkeurig vaststaat dat strijd tussen beider belangen is uitgesloten”. (art. 7:416 (1) en (2), art. 3:68)

- In boek 8 is expediteur impliciet bevoegd tot “Selbsteintritt” en lost art.8:61 (1) het belangenconflict op door expediteur dwingend aansprakelijk te maken als ware hij de vervoerder.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Rechtspositie expediteur

- Tegengestelde belangen (conflicts of interest)

- “Twee heren dienen” (= zowel lasthebber voor opdrachtgever als voor weder-partij), zie art. 7:417.
 - Zijn er expediteurs die tevens cargadoor zijn?
 - Zo ja, dan mag de lasthebber alleen aldus optreden indien de inhoud van de rechtshandeling zo nauwkeurig vaststaat dat strijd met de belangen van beide lastgevers is uitgesloten.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Rechtspositie expediteur

- Tegengestelde belangen (conflicts of interest)

- Anderszins “belang hebben” bij de totstandkoming van de rechtshandeling die lasthebber in naam van of ten behoeve van zijn opdrachtgever verricht, zie art. 7:418.
 - Zijn er expediteurs die van vervoerder (wederpartij) commissie ontvangen indien zij het vervoer bij hen boeken?
 - Zo ja, dan zou expediteur als lasthebber verplicht zijn om de opdrachtgever in te lichten op straffe van verlies van loon en schadeplichtigheid.

-

De petten van de expediteur en Boek 8

- Rechtspositie expediteur

- Tegengestelde belangen naar Duits recht:

- Expediteur tegen vaste prijs (“Fixkostenspediteur” § 459 HGB) of die deelladingen consolideert tot één zending (“Sammelladungspediteur” § 460 HGB).
 - Opvatting gaat terug tot totstandkoming ADHGB 1860.
 - *Voorts is het onvermijdelijk, hem (de expediteur tegen vaste prijs) ook aansprakelijk te houden voor tussenexpediteurs en vervoerders, want bij het uitvoeren van de expeditie-overeenkomst heeft hij invloed op de keuze van deze personen en een belang erbij, om de vracht en bijkomende kosten zo laag mogelijk te bedingen. Zou men hem nu hierbij niet aansprakelijkheid opleggen, dan zou hem de mogelijkheid worden geboden om met de goedkoopste hulppersonen tegelijk ook de minder betrouwbare uit te kiezen. Zulk een expediteur staat echter geenszins gelijk aan een vervoerder, want de door hem op zich genomen aansprakelijkheid is niets anders dan een del-credere-staan voor de vervoerder.*
 - Oplossing: wettelijke aansprakelijkheid als ware hij vervoerder. In feite staat expediteur dan garant voor vervoerder als wederpartij.

De petten van de expediteur en Boek 8

- Tot slot
- Zou het voor alle betrokken partijen echt niet beter zijn indien in Boek 8 of elders de positie van de expediteur beter geregeld zou gaan worden?

Erasmus
School of
Law

Erasmus University Rotterdam

The Erasmus University logo, featuring the word "Erasmus" in a white, elegant, cursive script font.